

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษานโยบายการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ป่า: กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะอาม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดังต่อไปนี้

ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยที่รวบรวมโดยวิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสังเกตจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกรณีปัญหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยบันทึก รวบรวมจากเอกสารสิ่งพิมพ์ งานวิจัย จากสถาบันต่างๆ คือ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ได้อ้างอิงหรือค้นหาเอกสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งข้อมูลจาก Internet

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาคือข้อขัดแย้งในการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะอาม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก่งกะอาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ครุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในท้องที่อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งหมด 46 คน

ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครอบคลุมในทุกประเด็นและเป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด จำนวน 10 คน ดังนี้

1. ป้าไม้อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ป้าไม้อเขตขอนแก่น สำนักงานป้าไม้อเขตขอนแก่น
3. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูพาน
4. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอสมเด็จ
5. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแก้งกะอาม
6. กำนันตำบลผาเสวย
7. กำนันตำบลมหาไชย
8. ผู้ใหญ่บ้านแก้งกะอาม หมู่ที่ 6 ตำบลผาเสวย
9. ผู้ใหญ่บ้านแก้งกะอาม หมู่ที่ 10 ตำบลผาเสวย
10. ผู้ใหญ่บ้านดงบัง หมู่ที่ 6 ตำบลมหาไชย

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ราษฎรกลุ่มสมาชิกคนจนที่อาศัยอยู่ในบ้านดงบัง ตำบลมหาไชย จำนวน 28 คน และอยู่ในบ้านแก้งกะอาม ตำบลผาเสวย จำนวน 48 คน รวมทั้งหมด 78 คน โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ครอบคลุมในทุกประเด็นและเป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด จำนวน 8 คน ดังนี้

1. นางบาง ไตรพิช	บ้านดงบัง หมู่ 6 ตำบลมหาไชย
2. นายแพง ศรีอ่อน	บ้านดงบัง หมู่ 6 ตำบลมหาไชย
3. นายแหวน บุญใส	บ้านดงบัง หมู่ 6 ตำบลมหาไชย
4. นายสุนย์ เกชาลี	บ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย
5. นายประมูล การเปลง	บ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย
6. นายเสรี คำไสย์	บ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย
7. นายกิตติเดช ศรีมงคล	บ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย
8. นายเป็ลียน คิคล้ำ	บ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ราษฎรที่ไม่ใช่กลุ่มสมาชิกคนจน ที่อาศัยอยู่ในบ้านดงบังและบ้านแก้งกะอาม ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาจากกลุ่มแกนนำหลักในแต่ละหมู่บ้านที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 9 คน ดังนี้

1. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแก้งกะอาม หมู่ 6 ตำบลผาเสวย จำนวน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแก้งกะอาม หมู่ 10 ตำบลผาเสวย จำนวน 1 คน
3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านดงบัง หมู่ 6 ตำบลมหาไชย จำนวน 1 คน
4. นายสว่าง คำไสย์ บ้านแก้งกะอาม
5. นายตา สุขรี บ้านแก้งกะอาม
6. นายชาญ คำสุข บ้านแก้งกะอาม
7. นายคำ กิตสร้าง บ้านแก้งกะอาม
8. ราษฎรบ้านดงบัง จำนวน 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

1.1 ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการป่าและแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่า

1.2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะสภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม สภาพปัญหาและสาเหตุข้อขัดแย้งกรณีดังกล่าว ตลอดจนจำนวนประชากรในพื้นที่ที่จะทำการวิจัย

2. ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะสังเกตวิถีความเป็นอยู่ และปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ความสัมพันธ์ของชุมชนกับป่า ซึ่งจะใช้วิธีการสังเกตวงนอก ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายในขณะที่กำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ เป็นการสังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไป

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งและหาแนวทางช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เปิดเวทีของการแลกเปลี่ยน

2.3 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ไปตามสถานการณ์แวดล้อม โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้กว้างๆ 4 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ อาชีพ ความเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้ง และระยะเวลาที่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ความขัดแย้ง

หมวดที่ 2 สภาพทั่วไปของป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม

หมวดที่ 3 สภาพปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม

หมวดที่ 4 สาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม

3. ขั้นตอนจัดทำข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และการสัมภาษณ์มาดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดจำแนกข้อมูล ผู้วิจัยจะแจกแจงข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ

1. สภาพทั่วไปของบ้านแก้งกะอาม ตำบลผาสุย และบ้านดงบัง ตำบลมหาไชย
2. สภาพทั่วไปของป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม
3. สภาพปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม
4. สาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลซึ่งได้จากการบันทึกและแจกแจงไว้แล้ว มาพิจารณาวิเคราะห์ ดังนี้

1. สภาพพื้นที่ศึกษา
2. สภาพปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม
2. สาเหตุของปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม
4. แนวทางการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าแก้งกะอาม โดยการบูรณาการแนวทางการจัดการที่เหมาะสม